

Indberetning om den økonomiske tilstand på Lolland & Falster i 1735

Ifølge et kongeligt reskript af 25. juni 1736 skulle alle del af landet via amtmænd, herredsfogeder, magistrater og byfogeder indberette til Kommercekollegiet (finansministeriet) efter 8 poster: Teksten er taget fra Lolland-Falsters historiske samfunds årbog 1918 fra en artikel skrevet af Kai C. Uldall

"Befaling til Stiftamtmandene i Danmark - -.

Vi give dig hermed tilkiende, at det er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du fra alle i det dig allernaadigst anfortroede Stift værende Amtmænd, Byernes Magistrater og andre Vedkommende indhenter deres udførlige Relation, Erklæring og Betænkende ofver efterfølgende Poster:

1. Angaaende et hvert Amts Tilstand, Beskaffenhed og Producter.
2. Hvorudi en hver Byes og Districts Handel, Negoce, Haandtering og Næring bestaar.
3. Om samme har aftaget eller tiltaget, og hvad dertil kan være Aarsage.
4. Angaaende Vores ved Søen beliggende og til Vands negotierende Provincier og Byer maa i Særdelighed indhentes Efterretning om de ind- og udgaaende Vahre ved egne eller fremmede Skibe blifve førte, hvorledes et hvert Steds Skibsfart er beskaffen, hvor mange og hvor store Skibe ved hvert Sted befindes, hvor deres Fart egentlig gaar hen, og hvorudi deres Befragting frem og tilbage bestaar. Ligeledes skal og indberettes, hvad egentlig føres til og fra Landstæderne.
5. Om nogle og hvad Slags Fabriquer og Manufacturer, det være sig under hvad Nafn det vil, udi en hver By, amt og Province befindes.
6. Om hvorledes og til hvem Privilegia i saa Maade ere udgifne. Af hvilken Beskaffenhed, om de ere monopoliske eller exclusive. Hvilke der ere paa en vis Tid og hvilke der ere bestandige.
7. Hvilke og hvor mange Slags Societeteter og Laug en hver By og Provincie haver, saavel og Tallet paa Kiøbmænd, Kræmmere, Handtvercksfolk og alle dem, der drifve Handel, samt omtrent deres Tilstand saavidt vides kan. Om Handtvercksfolk fattes dem og hvad Slags.
8. Om der ere Indbyggere nock til at dyrcke Landet. Om Landvæsenet og Aggerdyrckelsen ikke kunde være at forbedre. Hvad begge Deele maatte fattes.
Og saa snart slige Efterretninger ere indhentede, haver du samme, tillige med dit allerunderdanigste hosføjede Betænkende over hvad du derved maatte finde at erindre, til os self immediate at indberette

De resulterende indberetninger fra forskellige myndigheder er af forskelligt tilsnit, men fælles for dem alle er en udbredt jammer og pessimisme. Alle er tilsyneladende fattige og har svært ved at opretholde livet.

Her følger indberetningen fra byfogeden (kongens embedsmand) i Nysted:

Nyested. Indberetning fra Byfoged Mikael Alrøe.

1ste Post.

Indvaanernes Handtering og Næring her i denne liden Bye Nyested bestaar dels udi Avling eller Aggerdyrkning, dels ordinair Handverker og ringe Kiøbmandskab med grove Varer.

2den Post.

Formedelst Kornhandelen og Fedevarer, hvoraf Landets Velferd dependerer, en Del Aar har været saa extraordinair slet og i ringe Pris, er denne Byes Indbyggere ligesom Landmanden saa merkelig i deres Næring og Tilstand sat tilbage, at Handverksfolk saavel som Kiøbmænd er bleven et Aar slettere med et andet, saa at Fattigdom med Borg og Gield befindes mestendels hvert Hus - undtagen meget faa - at have indtagen, saa der skal neppelig findes nogen Kiøbsted, og heri Landet (= paa Egnen, i Lolland) aldels ingen, hvor Indbyggernes Vilkor i Almindelighed er saa ringe og fattige og de Velhavende saa faae som her, og vel ikke heller nogen Kiøbsted saa ofte med Ildebrand været hiemsøgt og ødelagt som denne Bye. Og er ikkun paa 6te Aar siden her sidst 32 Huse og Gaarde blev lagt i Aske.

3die Post.

1. De her ved Stedet søevertz ind- og udgaaende Varer føres ved Byens egne Fartøyer.

2. Er her vel en god Søehavrt og beqvem Lejlighed til Ind- og Udslibning; men formedelst dette Sted ligger saa afsides fra ald Trafic paa en Odde eller Pynt af Landet, af de andre Kiøbstæder Nye kiøbing, Saxkiøbing, Mariboe og Rødbye - som for Landhandelen ligger beqvemmere - paa 2 a 2½ Mils Distance omringet paa den ene Side og Søen med Rødsand, som særdeles hindrer fremmede Traficqverende at de ei uden Bekostning med Lods kan komme ind eller ud, er her desaaarsag ikkun meget ringe Handel og Søefart.

3. Her ved Stedet er ialt 9 Fartøier, nemlig et paa 15½, 13, 12, 11½, 7½, 7, 6, 4 og paa 4 (!) Læsters Drægtighed.

4. Deris Fart er sædvanlig til Khaun. og Lybeck, undertiden et eller to en Reise til Norge; ellers gaar de mest i Fragt enten herfra med Kongl. Magazinkorn og Fedevarer, som Proprietarier og Forpagtere her ved Stedet lader udslibe, eller fra andre Steder, hvor de kan faa Fragt, siden Eierne (undtagen Hr. Commerceraad Flint, ikke self haver Korn at holde dem i Fart med; og ofte maa de i Mangel af Fragt lade dem ligge ved Pællen uden noget at fortjene.

4de og 5te Post.

Her ved Byen, dog udenfor den Teritorium og Jurisdiction, befindes en Stivelse- og Puderfabric udi gangbar Stand, som nu skal tilhøre en ugift Person, navnl. Friderich Christian Dresler, som derpå skal have Kongl. Privilegium; men om samme er monopolisch kan jeg, formedelst han er reist til Sædland, ei tilvisse blive vidende. Andre Manufacturer er her ikke og eiheller har været.

6te Post.

Er her ingen anden Societet end af ordinair Handverker, saasom Skrædere og Skoemagere, der har deris Laug, hvilke nærer sig meget slet, saa der er de iblandt, der i Mangel af Fortieniste med sit Handverk maa om Høstens Tid gaae i Marken at høste for at forhverve sig en Daghyre.

Kiøbmænd er her ingen af nogen Consideration uden Hr. Commerceraad Flint, og han fløtter nu med det første her fra Byen til sin Gaard paa Landet.

Her er vel foruden et Par andre, der bruger liden Handel med grove varer, som de tager paa Credit, og lidet Korn, som de tager i Betaling af Bønder, med lidet de kan købe, men er ei i dem Stand, at de kan kiøbe i Partie, ja ikke 100 Tdr. paa en Gang og betale straks.

Nyested den 9 Juli 1735."